

Provence

De regio's in deze gids

(zie de kaart aan de binnenzijde van het omslag)

1	Marseille en omgeving	blz. 81
2	Aix-en-Provence en Sainte-Victoire	blz. 185
3	Arles en de Camargue	blz. 213
4	De Alpilles en de Montagnette	blz. 249
5	Avignon en het Pays des Sorgues	blz. 297
6	Orange een omgeving	blz. 339
7	Het Comtat Venaissin en de Ventoux	blz. 373
8	De omgeving van de Luberon	blz. 404

Provence

Inhoud

1/ DE REIS VOORBEREIDEN

REISTIPS

Tips voor meerdaagse en thematische trips	10
--	----

NAAR DE PROVENCE

Met de auto	13
Met de trein	13
Met het vliegtuig	13

VOOR HET VERTREK

Klimaat	15
Nuttige adressen	15
Overnachten	16
Uit eten	17

WAT IS ER TE DOEN?

Rubrieken in alfabetische volgorde	18
---	----

MET HET GEZIN

Activiteiten voor het hele gezin	24
---------------------------------------	----

MEMO

Evenementen	26
Leestips	28

2/ DE PROVENCE ONDER DE LOEP

TRADITIES

EN LEVENSKUNST

Vaste afspraken	34
Een vleugje folklore	35
Kerst in de Provence	36
Traditionele stierengevechten	37
Gastronomie	38
<i>De topchefs van de Provence</i>	40

GESCHIEDENIS

De oudheid	44
Chronologie	47

ECONOMIE

De 'tuin van Frankrijk'	51
Toekomstperspectieven	51

NATUUR

Gevarieerde landschappen	53
Flora	55
Fauna	56
Milieu	57

KUNST EN CULTUUR

Architectuur	59
ABC van de architectuur	61
Decoratieve kunst	68
Schilderkunst	70
Literatuur	71
Film	73
Enkele bekende personen	74
<i>In de voetsporen van...</i>	76

3/ STEDEN EN BEZIENSWAARDIGHEDEN

1 MARSEILLE EN OMGEVING

Marseille	82
<i>Door de eeuwen heen</i>	94
De calanques	129
<i>De calanques, een kwetsbare natuurschat</i>	132
Cassis	138
La Ciotat	145
La Côte Bleue	150
Martigues	156
Aubagne	166
Massif de la Sainte-Baume	175

2 AIX-EN-PROVENCE EN SAINTE-VICTOIRE

Aix-en-Provence	186
<i>De oorsprong van Aix-en-Provence</i>	190
Sainte-Victoire	208

3 ARLES EN DE CAMARGUE

Arles	214
<i>Arles in grote lijnen</i>	216
De Camargue	232
<i>Landschap van de Camargue</i>	236

4 DE ALPILLES EN DE MONTAGNETTE

Salon-de-Provence	250
Saint-Rémy-de-Provence	259
Les Alpilles	269
<i>Olijfbom en olijfolie</i>	274
<i>De lotgevallen van Les Baux</i>	278
Les Baux-de-Provence	279
Tarascon	285

5 AVIGNON EN HET PAYS DES SORGUES

Avignon	298
Villeneuve lez Avignon	322
L'Isle-sur-la-Sorgue	330
Fontaine-de-Vaucluse	334

6 ORANGE EN OMGEVING

Orange	340
<i>Orange en Nederland</i>	342
Valréas	352
Vaison-la-Romaine	357
<i>Voor- en tegenspoed in Vaison</i>	359
De Dentelles de Montmirail	367

7 HET COMTAT VENAISIN EN DE VENTOUX

Carpentras	374
<i>Carpentras en het Comtat Venaissin</i>	377
Pernes-les-Fontaines	284
Venasque	388
Mont Ventoux	390
Sault	397

8 DE OMGEVING VAN DE LUBERON

Apt	406
Het Luberongebied	411
<i>Een beschermde regio</i>	416
Roussillon	429
Gordes	435
De Abbaye de Sénanque	439
Cavaillon	442
La Tour-d'Aigues	448
De Abbaye de Silvacane	457
Manosque	459
Forcalquier	468

Register	478
Woordenlijst	486
Kaarten en plattegronden	501

DE REIS VOORBEREIDEN

Vaucluse – 12 r. du Collège-de-la-Croix - BP 50147 - 84008 Avignon Cedex 1 - ☎ 04 90 80 47 00 - www.provenceguide.com.

Agence de Développement Touristique des Alpes-de-Haute-Provence – Immeuble François-Mitterrand - BP 170 - 04005 Digne-les-Bains Cedex - ☎ 04 92 31 57 29 - www.alpes-haute-provence.com.

TOERISTISCHE INFORMATIE VOOR MENSEN MET EEN BEPERKING

Toegankelijkheid van de toeristische infrastructuur

Bekijk de bezienswaardigheden met het label **Tourisme et Handicap** op de website fr.franceguide.com (rubriek 'Nos thématiques', vervolgens 'Tourisme et Handicaps').

Association Tourisme et Handicaps – ☎ 01 44 11 10 41 - www.tourisme-handicaps.org.

Toegankelijkheid van het openbaar vervoer

Trein – De gids *Mobilitéé réduite* is verkrijgbaar op de stations en in de winkels van de SNCF en kan ook worden gedownload van: www.accessibilite.sncf.fr.

Bij **Accès Plus** kan 48 uur voor vertrek gratis service worden geboekt via (☎ 0 890 640 650 – € 0,11/min., 7.00-22.00 u).

Vliegtuig – Bij Air France is voor gehandicapten hulp beschikbaar via **Saphir** (☎ 0 820 01 24 24 – € 0,12/min.).

Overnachten

Online reserveren van overnachtingsplaatsen kan bij de diverse Comités Départementaux de Tourisme (zie hierboven) en bij sommige toeristenbureaus. Die laatste bieden soms ook interessante korte trips en kortingsacties aan.

ONZE KEUZE

Onze keuze om te overnachten vindt u in het 'Adresboekje', aan het eind van de beschrijvingen van de belangrijkste plaatsen en streken in het deel 'Steden en bezienswaardigheden'.

De adressen zijn onderverdeeld in prijscategorieën (zie de tabel hiernaast). De vermelde prijzen zijn de hoogste en laagste tarieven voor een tweepersoonskamer in het hoogseizoen.

Voor een uitgebreidere keuze, zie de QR-code, met link naar de gratis app Michelin Restaurants, op de binnenflap van het omslag.

Hotels

We geven de prijs per nacht voor twee personen, plus de prijs voor het ontbijt wanneer die niet inclusief is. In sommige hotels is het restaurant ook toegankelijk voor mensen die niet in het hotel verblijven.

Chambres d'hôte

De prijzen per nacht zijn inclusief ontbijt. In sommige gevallen wordt ook een **table d'hôte**, meestal een avondmaaltijd, aangeboden speciaal voor de gasten van het huis. (Vooral reserveren!)

Campings

De **Guide Camping France** van Michelin biedt jaarlijks een selectie van de campings in Frankrijk.

OVERNACHTEN OP HET PLATTELAND

Maison des Gîtes de France et du Tourisme Vert – ☎ 01 49 70 75 75 - www.gites-de-france.com. Deze organisatie geeft informatie over logies in de verschillende departementen en geeft gidsen uit over de mogelijkheden om op het platteland te overnachten (gîtes, chambres en tables d'hôte, camping à la ferme).

Fédération des Stations Vertes

VOOR HET VERTREK

PRIJSCATEGORIEËN		
	Overnachten	Uit eten
Goedkoop	tot € 80	tot € 20
Doorsneeprijzen	€ 80 tot € 120	€ 20 tot € 40
Wat meer luxe	€ 120 tot € 160	€ 40 tot € 60
Pure verwennerij	vanaf € 160	vanaf € 60

de Vacances – ☎ 03 80 54 10 50 - www.stationverte.com. In de Provence zijn zes gemeentes die het label 'Stations vertes de vacances' hebben gekregen: Beaumes-de-Venise, Bedoin, Lagnes, Mallemort, Sault en Valréas.

Bienvenue à la ferme –

☎ 01 53 57 11 50 -

www.bienvenue-a-la-ferme.com. In deze gids staan per regio en per departement gegevens van vakantieboerderijen, boerencampings en bed and breakfastmogelijkheden op boerderijen.

Overnachten bij trektochten

De website www.gites-refuges.com en de gids *Gîtes d'étape et refuges* van A. en S. Mouraret, die te downloaden is, geven informatie over locaties die geschikt zijn voor liefhebbers van lange wandelingen, fietstochten en kanotochten.

JEUGDHERBERGEN

Stay okay - www.stayokay.com.

VJH (Vlaamse Jeugdherbergen-centrale) - www.jeugdherbergen.be.

Fédération Unie des Auberges de Jeunesse – ☎ 01 44 89 87 27 - www.fuaj.org. Jeugdherbergen in Arles, Cassis, Fontaine-de-Vaucluse, Manosque, Marseille en Tarascon.

Ligue Française pour les Auberges de Jeunesse (LFAJ) – ☎ 01 44 16 78 78 - www.auberges-de-jeunesse.com. Jeugdherbergen in Aix-en-Provence, Avignon, Carpentras en Saintes-Maries-de-la-Mer.

Uit eten

ONZE KEUZE

In de 'Adresboekjes' vermelden we ook restaurants. De adressen zijn onderverdeeld in prijscategorieën (zie de tabel hierboven), met de minimum- en maximumprijs in het hoogseizoen. Zie voor een uitgebreidere keuze de QR-code, met link naar de gratis app Michelin Restaurants, op de binnenflap van het omslag.

LABELS

Bistrots de Pays

Maak tijdens uw verblijf in de Provence (Luberon, Haut Vaucluse, Mont Ventoux, Pays de Forcalquier) kennis met de 'Bistrots de Pays'.

In deze gezellige dorpscafés staat voor een vriendelijke prijs dagelijks een ander menu op de kaart waarin veel streekproducten zijn verwerkt. Reserveer en kom op tijd, het aantal plaatsen is beperkt.

📍 www.bistrotdepays.com.

Villes de terroir

De formule 'Journée Terroir et Patrimoine' combineert een bezoek aan een stad met een lunch in bepaalde restaurants die van juni tot september regionale gerechten serveren. Menu's vanaf € 15, een 'Assiette du Terroir' voor € 10 en een 'Petit Gourmet'-menu. Dit is in de Provence mogelijk in Carpentras, Cavaillon, Martigues en Tarascone.

📍 www.villes-de-terroir.com.

Tradities en levenskunst

Het is volop zomer, licht en zonnewarmte alom, sjirpende krekels en de zoete geuren van vijgenbomen. In het prieeltje is de tafel gedekt: fleurige stoffen in Provençaalse kleuren, een schaalje olijven en koele, beslagen pastisglazen. Tijd voor het aperitief en voor een rondje sterke verhalen. De Provence is immers een streek van tradities waar *petanque*, *corrida*, *bouillabaisse* en *aioli* ritme geven aan het bestaan.

Vaste afspraken

Er zijn zo van die hardnekkige clichés. Zo zou elke Provençaal van nature lui en apathisch zijn. Vergeet het maar! Dergelijke gemeenplaatsen zijn niet van toepassing op het merendeel van de bewoners, die dezelfde bezigheden hebben als hun landgenoten in Parijs of Lille. Toch is het *dolce vita* niet ver weg en dat heeft veel te maken met het milde klimaat, de geurige natuur en het blauwe water.

SCHIETEN OF PLAATSEN

Van het centrum van Marseille tot het kleinste dorpje in het binnenland zijn nog altijd banen voor het jeu de boules te vinden, wellicht een van de best bewaarde tradities. De **petanquespelers** (*petanque* is *pieds tanqués*, onbeweeglijke

voeten) en **longuespelers** (*longue*: Provençaals spel dat op een groter veld wordt gespeeld) betreden de arena en beginnen aan hun spel. De beoordeling van de afstand tussen ballen en *cochonnet* (het kleine balletje) geeft aanleiding tot heftige disputen: met de grootste zelfverzekerdheid beweert elke speler over een onfeilbare ingebouwde meetlat te beschikken, om zich uiteindelijk neer te leggen bij de beslissing. Een schouwspel dat u niet mag missen!

NEMEN OF PASSEN

In de Provençaalse bars zitten er altijd wel enkele mannen te kaarten. Of ergens in een hoekje ligt er een tapijtje te wachten op de volgende spelers. Plaatselijk wordt nogal vaak *belote contrée*, een soort klaverjassen, gespeeld. Om te winnen worden alle mogelijke troeven ingezet:

Saintes-Maries-de-la-Mer, festival d'abrivado
C. Moirenc / hemis.fr

pokerface bij het delen, spieken, concentratie verstoren, seintjes en gebaren, alles is toegelaten onder het motto: 'als je onder vrienden niet een beetje vals mag spelen, is er niks meer aan!' (Marcel Pagnol, *Marius*).

SIËSTA

Een moment waaraan niet mag worden getornd! Iedereen, groot en klein, jong en oud, houdt zich aan het ritueel van het 'middagdutje'. Als de hitte na het middageten toeslaat, worden de luiken gesloten en dommelt het huis in. Alleen het scherpe gesjirp van de krekels is dan nog te horen. Maar ook hier past weer een kanttekening: degenen die een baan hebben, doen niet aan siësta's. Zij houden alleen siësta tijdens de vakantie.

'DROIT AU BUT'

Telkens wanneer de gelegenheid zich voordoet, zijn tienduizenden bewoners van Marseille present bij de thuiswedstrijden van Olympique Marseille, de legendarische voetbalclub van de havenstad. Het tweejaarlijkse treffen met het elftal uit Parijs geldt zelfs als een klassieker. Olympique, dat als motto heeft *Droit au but* ('Recht op het doel af'), schonk de Franse nationale ploeg enkele bijzonder getalenteerde spelers. Het was ook de eerste Franse club die de

Champions League won, in 1993, een prestatie waar veel supporters nog van nagenieten.

De thuiswedstrijden worden gespeeld in het Stade Vélodrome (zie blz. 107), dat ook als er geen wedstrijden zijn, druk wordt bezocht. De rondleiding achter de schermen wordt dan gegeven door een gids van het toeristenbureau.

Een vleugje folklore

LATEN WE DE FARANDOLE DANSEN

Provençalen zijn geboren feestvierders en dat is tijdens de dorpsfeesten te merken. Een topmoment breekt aan wanneer de eerste maten van de **farandole** weerklinken. Hand in hand laten de dansers zich meeslepen door de zesachtstemaat, terwijl virtuoze **trommelslagers** met de linkerhand de *galoubet*, een fluitje met een scherpe klank, bespelen en met de rechterhand op de trommel slaan.

IEDER ZIJN EIGEN KLEDERDRACHT

Bij andere gelegenheden zijn nog steeds de prachtigste klederdrachten te bewonderen. Een alom bekend voorbeeld is de **Arlésienne**, met haar sierlijke waaier, lange rok en lijfje met strak aansluitende mouwen. Op dit lijfje is een kunstig geplooid ruche van tule bevestigd,

met daaroverheen een halsdoek van kant, wit of in een bij de rok passende kleur. De kleding van de mannen is soberder: een wit hemd, aan de hals dichtgeknoopt met een fijn koordje, soms een donker vest eroverheen, een linnen broek met brede rode of zwarte band en een breedgerande vilten hoed.

Kerst in de Provence

De Provençalen herinneren zich misschien niet altijd hun roots, maar met de kerstdagen sluiten ze zich weer massaal aan bij de eeuwenoude traditie. Van 4 december (Sint-Barbara) tot Lichtmis op 2 februari wordt hun leven bepaald door kleurige kerststallen, de kersttarwe (*blad de Calendo*), de uitgebreide feestmaaltijd en de feestelijkheden na de nacht van de 'pastrage'.

KERSTSTALLEN MET SANTONS

Als onvoorzien gevolg van de Franse Revolutie van 1789 werden de *santons* geboren. De kerken gingen dicht en dus verdwenen ook de kerststallen. Mensen gingen thuis kerststalletjes opzetten en om hen te helpen kwam een beeldengier uit Marseille, **Jean-Louis Lagnel**, die beelden maakte voor kerken, op het idee kerstfiguurtjes te creëren die hij voor een klein prijsje kon verkopen. En dat bracht gezinnen op het idee om ze zelf te gaan maken. De figuurtjes worden van klei geboetseerd in een naïeve stijl, daarna gedroogd en met waterverf in de bontste kleuren beschilderd. Herders met hun schaapjes trokken samen op met de trommelaar, de scharenslijper, de molenaar, zigeuners, de blinde met zijn begeleider, de oudjes, Bartolomeus. Weldra zette elk gezin zijn eigen stalletje op, een feest dat al de zondag voor kerst begon en waarnaar jong en oud lang hadden uitgeke-

ken. In een miniatuurlandschap, vaak met kunst- en vliegwerk in elkaar geknutseld, trokken de *santons* in een lange stoet naar de stal van Bethlehem, om het kindje Jezus (dat pas op 24 december om middernacht in zijn kribbetje werd gelegd) te aanbidden en geschenken aan te bieden – evengoed uien en vis als wierook en mirre!

 Zie ook het *Santonmuseum in Baux-de-Provence* en de *santonmarkten in Marseille en Aix-en-Provence tijdens de kerstperiode*.

HET PASTRAGE-RITUEEL

De avond van 24 december begint traditioneel met de **cacho-fio**, het aansteken van het speciale kersthoutblok, een taak voor de jongste en de oudste van het gezelschap. Samen wijden ze een stuk boomstam met *vin cuit*, opgewarmde wijn, en brengen die naar de haard, terwijl ze de woorden uitspreken: *Que l'an que vèn se sian pas mai, que siaguen pas mens* ('Mogen we, als we komend jaar niet met meer mensen zijn, in ieder geval niet met minder zijn'). Daarna steken ze het houtblok aan. De familie kan nu aan tafel gaan. Deze is gedekt met drie tafelkleden, met daarop drie kandelaars (symbool van de Heilige Drievuldigheid) en drie schoteltjes met kersttarwe. Daarbij komen dertien broden. Het menu bestaat uit zeven gerechten met bijpassende wijnen en wordt afgesloten met de befaamde **dertien nagerechten**: studentenhaver (noten, hazelnoten, vijgen, amandelen en rozijnen), verse vruchten, *fougasse* (speciaal Provençaals brood) en zwarte en witte noga. Vele dorpen houden de traditie van de levende kerststallen nog in ere om de geboorte van Jezus uit te beelden. De nachtmis begint met **lou pastrage**: terwijl de priester het Kind in zijn kribbe legt, roepen de klokken de herders op.

Die verschijnen, begeleid door engelen en trommelaars, met op een verlichte kar een lammetje dat zij aan Jezus aanbieden. Op dat ogenblik zetten trommels en fluiten kerstgezangen en oude Provençaalse liederen in, die door de dorpsbewoners in koor worden meegezongen.

VAN NIEUWJAAR TOT LICHTMIS

Op tweede kerstdag beginnen de **Pastorales**: de voorstelling van de zoektocht van Jozef naar een onderkomen voor de nacht. Na *l'an nou* (Oud en nieuw), dat iedereen op 31 december in familiekring viert, volgt het driekoningenfeest, de eerste zondag van januari. Bij die gelegenheid wordt de driekoningentaart gegeten, een krans van zoet brooddeeg met gekonfijt fruit, waarin een geroosterde boon zit verstoppt.

Op 2 februari, 40 dagen Kerst, worden met Maria-Lichtmis de Zuivering van Maria en haar komst naar de tempel gevierd. Op het programma staan dan een processie met groene kaarsen, de zegening van het vuur en, in Marseille, het eten van *navettes*, kleine koekjes in de vorm van een bootje, waarmee de aankomst van de Maria's in de Provence wordt gesymboliseerd. Deze dag van vreugde sluit de kersttijd af en de stalletjes worden opgeborgen, tot de volgende Kerst.

Traditionele stierengevechten

De Provençaalse stierengevechten komen van oorsprong uit de Camargue, maar ze integreerden ook de Spaanse tradities. De stierengevechten zijn sterk verweven met de volksaard en geven tegenwoordig aanleiding tot zeer diverse feestelijkheden. Het bekendst is wel de feria van Arles. Overal brengen zowel de echte corrida's als de **courses camarguaises** gepassioneerde massa's op de been met zowel *aficionados* als nieuwsgierigen.

DE COURSES CAMARGUAISES

In het stieren seizoen heerst er onder de **manades** (kudden zwarte stieren, begeleid door witte paarden) een sfeer van uitgelaten spanning. Arles is de onbetwiste voortrekker in het land van de *bouvino*, maar ook in tal van andere steden is de corridakalender van april tot oktober goed gevuld. Hoogtepunt is de 'Gouden rozet' in juli; in oktober wordt het seizoen afgesloten met de trofee der *raseteurs*.

Grootse momenten vormen de **ferrades**, als een jonge stier het brandmerk van de eigenaar krijgt met een gloeiend heet ijzer, de paardenrennen onder de *gardians* of veehoeders en de rozettenloop (*course camarguaise of libre*). Deze

KLEIN LEXICON VAN DE STIERENGEVECHTEN

Bannes: horens.

Bravo: een agressieve stier.

Capelado: optocht van de *raseteurs* bij het begin van de rozettenloop.

Cocardier: de naam van de, vaak gecastreerde, stier; ook *biou* genoemd.

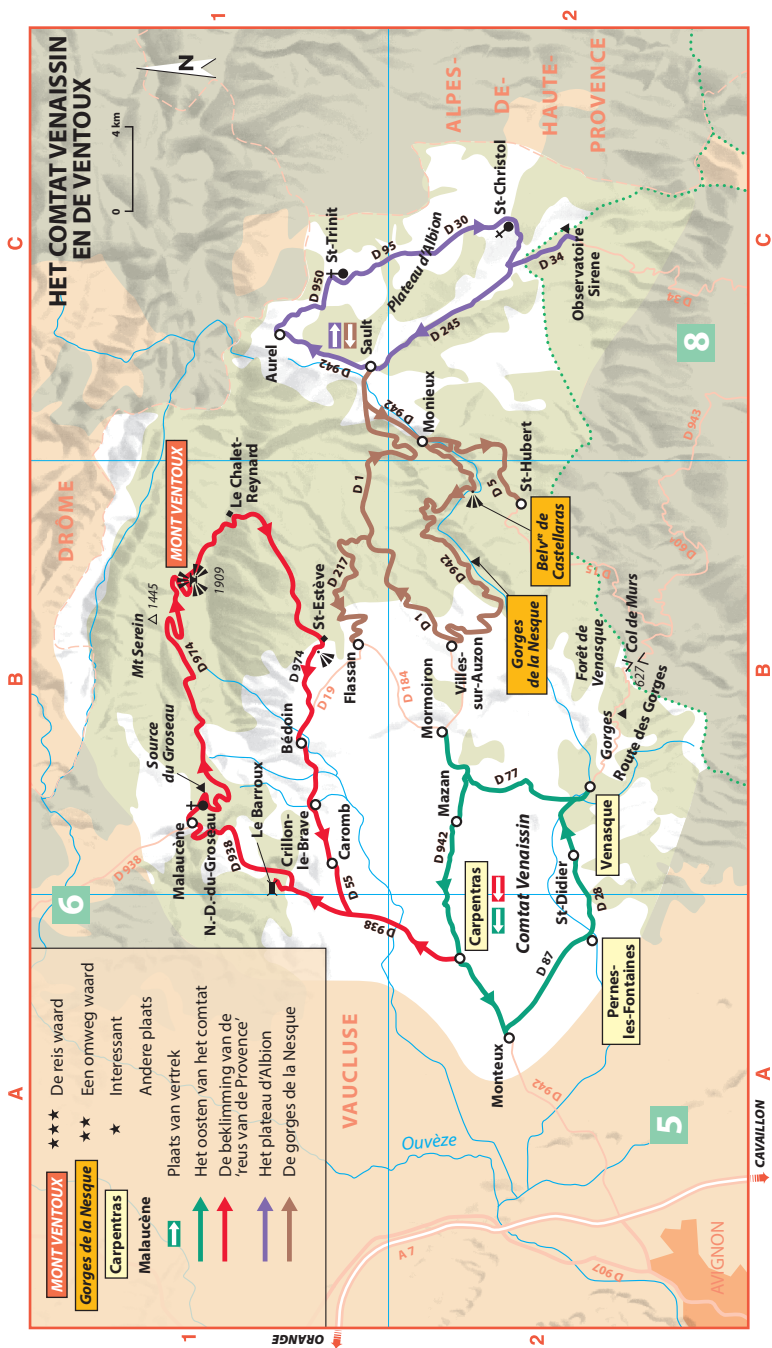
Matador de toros: 'stierendoder', die de genadestoot moet geven.

Simbèu: het getemde rund dat de kudde begeleidt en na afloop van de wedstrijd in de arena wordt gelaten om weerbarstige stieren terug naar de kraal te helpen leiden.

Raseteur: tijdens de *courses camarguaises* de in het wit geklede man die de stier uitdaagt en het rozet tussen de horen probeert te bemachtigen.

Tenues blanches ('withemden'): de naam voor de *raseteurs*.

HET COMTAT VENAISIN EN DE VENTOUX

meer adressen

Het Comtat Venaissin en de Ventoux **7**

Michelinkaart 332 – Vaucluse (84)

► CARPENTRAS★ EN RONDRIT	374
6 km ten zuiden van Carpentras:	
► PERNES-LES-FONTAINES★	384
9,5 km ten oosten van Pernes-les-Fontaines:	
► VENASQUE★	388
Vanuit Carpentras:	
► DE MONT VENTOUX★★★ RONDRIT	390
40 km ten oosten van Carpentras:	
► SAULT EN RONDRITTEN	397

Carpentras

29.278 inwoners – Vaucluse (84)

ADRESBOEKJE: BLZ. 381

INLICHTINGEN

Toeristenbureau – 97 pl. du 25-Aout-1944 - 84200 Carpentras - ☎ 04 90 63 00 78 - www.carpentras-ventoux.com - ♿ - juli-aug.: 9.00-13.00, 14.00-19.00; zo, feestdagen 9.30-13.00 u; sept.-juni: ma en wo-za 9.30-12.30, 14.00-18.00; di 9.30-12.30, 15.00-18.00 u - gesl. bep. feestdagen.

Rondleiding – Inl. bij het toeristenbureau - april-sept. en schoolvak. - € 5 (tot 18 jaar € 3, tot 10 jaar gratis). De gemeente Ventoux-Comtat Venaissin, een officieel erkend Pays d'Art et d'Histoire, biedt rondleidingen aan (1.30 uur) in Carpentras en in de dorpen, onder leiding van gidsen die de rondleiding illustreren met verhalen.

LIGGING

Regiokaart A2 (blz. 372) – *Michelin*kaart 332 D9. De mooiste weg naar Carpentras is de D950 vanuit Orange (24 km ten noordwesten van Carpentras). De route voert halverwege onder de Porte d'Orange door en loopt door de groene vallei van de Auzon, voor hij uitkomt bij de door platanen beschaduwde boulevards.

PARKEREN

Op de allée des Platanes zijn veel gratis parkeerplaatsen en het is bovendien vlak bij het centrum.

AANRADERS

Een wandeling door het oude stadscentrum; de synagoge, het laatste overblijfsel van de joodse wijk; de truffelmarkt in de winter.

PLANNING

Ga uit van ongeveer twee uur voor de bezichtiging van het oude Carpentras en de synagoge. Reken op meer tijd op vrijdagochtend, want dan wordt hier een van de drukste markten van de regio gehouden.

MET KINDEREN

Carpentras ontdekken in de voetsporen van Berli (*gratis gidsje voor kinderen van 6 tot 12 jaar, verkrijgbaar bij het toeristenbureau*; Het Musée de la Musique Mécanique in Mormoiron; een bezoek aan een confiserie om te zien hoe de *berlingots* worden gemaakt (zie het 'Adresboekje').

Carpentras, de hoofdstad van het Comtat Venaissin, ligt midden tussen de wijn- en boomgaarden op de vlakte van het Comtat. Het lijkt wel of het stadje langs de oevers van de Auzon, aan de voet van de Mont Ventoux en de Dentelles de Montmirail, is ingedut maar op vrijdagochtend komt het volop tot leven. Dan is het marktdag en het oude centrum staat vol met heerlijke Provençaalse producten: aardbeien, truffels, wijn en ambachtelijke creaties als berlingots en gekonfijte vruchten. Hoewel Carpentras wat in de schaduw van de prestigieuze en mooie buurvrouw Avignon staat, straalt de stad nog altijd iets af van het pauselijke paars

De synagoge
P. Thomas / hemis.fr

en goud uit haar bloeitijd, met haar monumenten en bijzondere herenhuizen. Ga door de straatjes en in de schaduw van de platanen op zoek naar haar rijke verleden, en geniet er van het prettige leven.

Bezienswaardigheden

HET STADSCENTRUM **Plattegrond** (blz. 376)

➤ Route in groen aangegeven op de plattegrond – reken op 3 uur.

Hôtel-Dieu 2

Pl. Aristide-Briand - rondleiding in het Hôtel-Dieu en de apotheek (1.30 uur) april-okt.: inl. bij het toeristenbureau - € 4 (10-18 jaar € 2,50; tot 10 jaar gratis).

Dit gasthuis uit de 18de eeuw is in opdracht van bisschop d'Inguibert gebouwd. Het werd buiten de stadsmuren neergezet zodat de zieken niet te lijden hadden van de ongezonde dampen in de stad. De gevel heeft een driehoekig fronton met barokke vuurpotten en op het plein staat het standbeeld van de bisschop.

De indrukwekkende staatsietrap heeft een sierlijke smeedijzeren leuning. In de gang hangen talloze schilderijtjes aan de muur. De **apotheek**★ verkeert nog in originele staat, met panelen en kasten die zijn beschilderd met landschappen en gapers. In de kasten staat een bijzondere verzameling aardewerken en glazen apothekerspotten.

Steek de place du 25-Août-1944 over en loop de oude stad in via de rue de la République, een voetgangersstraat.

Vanaf de place Sainte-Marthe zijn rechts in de rue Moricelly een paar mooie **classicistische herenhuizen** uit de 17de en 18de eeuw te zien. Links staat de **Chapelle du collège**, die in de 17de eeuw in jezuïetenstijl is gebouwd en waar tentoonstellingen van hedendaagse kunst worden gehouden.

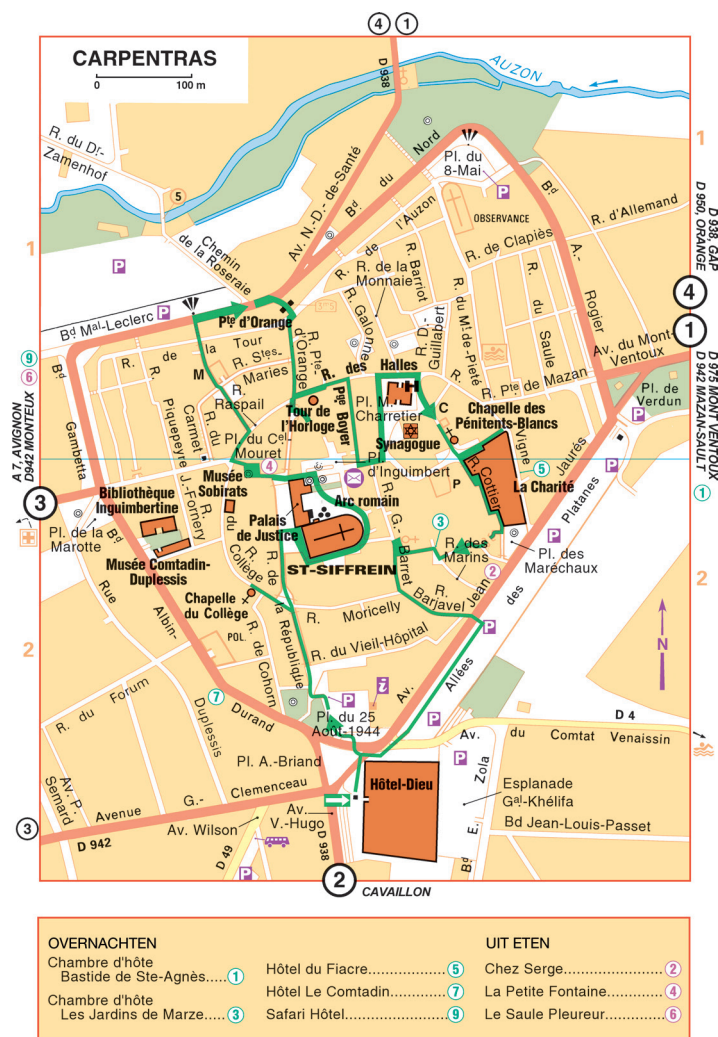
Loop verder door de rue de la République naar de place du Général-de-Gaulle.

HET COMTAT VENAISIN EN DE VENTOUX

★ Ancienne cathédrale Saint-Siffrein 2

Pl. du Gén.-de-Gaulle. In opdracht van paus Benedictus XIII werd in 1404 een begin gemaakt met de bouw van de kathedraal, een mooi voorbeeld van Zuid-Franse gotiek, maar hij werd pas in het begin van de 16de eeuw voltooid. De aanvankelijk onbewerkte gevel kreeg in de 17de eeuw een façade in Italiaanse stijl. In de kapellen hangen schilderijen van Mignard en Parrocel en van de plaatselijke schilder Duplessis. In het koor bevinden zich een paar werken van de Provençaalse beeldhouwer **Bernus**, waaronder een stralenkrans van verguld hout die is beïnvloed door Bernini; links een retabel uit de late 15de eeuw met een voorstelling van de kroning van Maria.

Kijk in het oratorium links van het koor naar de schat aan gewijde kunst, met als hoogtepunt het **Heilige Bit**, dat in de 4de eeuw werd vervaardigd voor

Carpentras en het Comtat Venaissin

EEN PAUSENSTAD

De moeder van keizer Constantijn zou een paardenbit hebben laten maken met een nagel van het kruis van Christus. Het heilige bit werd bewaard in de Aya Sophia in Constantinopel, maar verdween in 1204 toen kruisvaarders de stad plunderden. In 1260 dook het bit op in Carpentras en werd het embleem van de stad. Toen **Clemens V** zich in 1313 in Carpentras vestigde, maakte de stad een grote bloeiperiode door. Na zijn dood in 1314 gaf zijn opvolger de voorkeur aan Avignon. Toen Carpentras in 1320 in plaats van Pernes-les-Fontaines **hoofdstad van het Comtat Venaissin** werd, profiteerde het van de vrijgevigheid van de pausen: de stad werd bestuurd door de bisschop en een rector. Carpentras breidde zich uit en kreeg een tweede vestingmuur. Hiervan zijn slechts enkele resten en de toren van de porte d'Orange bewaard gebleven. Door de eeuwen heen werden mooie monumenten gebouwd: het nieuwe bisschoppelijke paleis (17de eeuw), talrijke fontein en gevoed via het nieuwe aquaduct en, op initiatief van bisschop Malachie d'Inguimbert, het Hôtel-Dieu en de Bibliothèque Inguimbertaine (18de eeuw).

HET COMTAT VENAISSIN

Het gebied tussen de Rhône, de Durance en de Mont Ventoux, dat naar Venasque is genoemd, viel onder de graven van Toulouse en werd net als al hun andere bezittingen aan het einde van de strijd tegen de Albigenzen in 1229 bij de Franse kroon ingelijfd. In 1274 stond Filips de Stoute het gebied weer aan paus Gregorius X af, waarna het tot 1791 onder pauselijk gezag bleef en het bestuur en de rechtbanken in Carpentras dus onder hem vielen.

Het Comtat Venaissin bestaat uit de vruchtbare, kalkrijke **vlakte van de Vaucluse**, het grootste en meest zuidelijke bekken van het Rhônedal. De kalkgrond is door irrigatie geschikt gemaakt (nadat in 1860 een kanaal werd afgeleid van de Durance) voor het verbouwen van eersteklas gewassen die over heel Frankrijk worden gedistribueerd. De Ouvèze, de Sorgue en de Durance voorzien de grote vlakten van vruchtbaar slib. De **aardbei van Carpentras** (verkrijgbaar in vier variëteiten: pajaro, ciflorette, garriguette en cigoulette) is sinds 1987 een gedeponeerd handelsmerk.

EEN ZOETE MARKTSTAD

Na de eenmaking met Frankrijk in 1791 kende Carpentras opnieuw welvaart dankzij de snelle groei van de in 1768 geïntroduceerde **meekrap**. Die productie is nog altijd de belangrijkste bron van inkomsten. Vermoedelijk is het recept van de **berlingot** bedacht door de chef-kok van paus Clemens V. Oorspronkelijk was het piramidevormige snoepje rood-wit gestreept en smaakte het naar pepermunt. Al gauw werd de berlingot ook in andere smaken bereid: anijs, sinaasappel, citroen en koffie. **Gekonfijte vruchten**, een andere lokale lekkernij, kenden hun hoogtepunt in de 18de en 19de eeuw. Hoewel de ambachtelijke bereiding geleidelijk aan is vervangen door industriële productie, blijven enkele banketbakkers trouw aan het traditionele recept.

HET COMTAT VENAISIN EN DE VENTOUX

afkomstige Duplessis, Bidould en Laurens. Ook geeft men een indruk van de studeerkamer van Dom Malachie d'Inguibert.

Rondrit Regiokaart (blz. 372)

HET OOSTEN VAN HET COMTAT AB2

 Rondrit van 50 km vanuit Carpentras – reken op ongeveer een halve dag. Verlaat Carpentras in het zuidwesten, richting Montoux.

Montoux A2

Dit stadje leeft van de tuinbouw. Het is de geboorteplaats van de H. Gentius, de beschermheilige van de Provençaalse landbouwers, die de gave bezat om het te laten regenen (*bedevaart op 16 mei*). De **Tour Clémentine** is het enige overblijfsel van het kasteel waar paus Clemens V wel kwam uitrusten. Daarnaast staan er nog twee poorten van de vroegere 14de-eeuwse stadsmuur. *Verlaat Montoux in noordelijke richting en volg rechts de D87.*

★ **Pernes-les-Fontaines** (zie blz. 384)

Verlaat Pernes via de D28 in oostelijke richting.

★ **Venasque** (zie blz. 388)

Volg de D4 noordwaarts. Sla rechts af de D77 in en rijd door tot de D942, waar u rechts afslaat.

Mormoiron B2

 Syndicat d'initiative – Pl. du Clos - 84380 Mormoiron - ☎ 04 90 61 89 73 - www.mormoiron.com - mei en sept.: dag. behalve zo 9.00-12.00, 15.00-18.00 u; juni-aug.: dag. behalve zo 9.00-12.00, 15.00-18.30 u; okt.-april: dag. behalve zo 9.00-12.00 u.

Dit charmante dorp ligt hoog op een heuvel, met in het midden een kerk en rondom wijngaarden. Daaronder ligt het aangename **Plan d'eau des Salettes**, een meertje met een zandstrandje dat in de zomer wat verkoeling biedt (*visen is het gehele jaar toegestaan, zwemmen onder toezicht in juli-aug.*).

Museum – R. de la Mairie - ☎ 04 90 61 96 35 - april-sept.: dag. behalve di 15.00-18.00 u (juli-aug. 19.00 u) - € 3. Dit museumpje toont de bijzondere geologische formaties van het bekken van Mormoiron (kalksteen, oker- en kiezelhoudend zand en bonte kleisoorten) en hoe deze grondsoorten in het verleden werden exploiteerd. Kleine verzameling lokale archeologische voorwerpen.

Musée de la Musique Mécanique – Route de Carpentras (rechts voor de richtingaanwijzer naar het centrum van de stad) - ☎ 04 90 61 75 91 - <http://musique.mecanique.pagesperso-orange.fr> - ♿ - mei-okt.: wo 15.00 u - rondleidingen mogelijk (60 min.) - € 5 (tot 4 jaar € 12). 🧑🏻 Dit museum met een collectie mechanische muziekinstrumenten geeft een beeld van de geschiedenis. Het geeft ook uitleg over de technieken (u mag in het restauratieatelier rondkijken), maar vooral leuk zijn de demonstraties. Bezoekers mogen spelen op een kanarieorgeltje uit 1740, een groot orkestrion uit 1900 (9 instrumenten) en een paardenmolenorgel, en ze mogen zelf aan straatorgels draaien. *Rijd verder via de D942 in de richting van Carpentras.*

Mazan B2

 Toeristenbureau – Pl. du 8-Mei - 84380 Mazan - ☎ 04 90 69 74 27 - www.mazantourisme.com - 9.00-12.00, 14.00-18.00 u (en za 9.00-12.30, 14.30-17.00 u half april-eind sept. en zo 9.00-12.00 u en juli-aug.) - gesl. feestdagen.

CARPENTRAS

Plaatsje in het dal van de Auzon, bekend om zijn gips, dat vlak bij Mormoiron wordt gewonnen uit de grootste gipsgroeve van Europa. Verder is het de geboorteplaats van de beeldhouwer **Jacques Bernus** (1650-1728).

Het **kasteel** van Mazan, nu hotel-restaurant, vormde herhaaldelijk het toneel voor de losbandige praktijken van markies De Sade.

Musée Communal Camille-Pautet – ☎ 04 90 69 75 01 - www.mazantourisme.com - juni-sept.: dag. behalve di 10.00-12.00, 14.30-18.30 u; mei: vr en za 14.00-17.00 u - gratis. Het museum is ondergebracht in de Chapelle des Pénitents Blancs, en schenkt aandacht aan het leven in deze streek (meubilair, klederdacht, landbouwwerktuigen). Verder ziet u een beeldhouwwerk van Bernus en vooral resten uit het stenen tijdperk, gevonden tijdens opgravingen aan de zuidzijde van de Mont Ventoux. Op de binnenplaats staat een gemeenschappelijke oven uit de 14de eeuw.

Volg na het verlaten van de place du 8-Mai net voor de rand van het dorp de omhooggaande weg richting Villes-sur-Auzon.

Rond de **begraafplaats** staan 66 Gallisch-Romeinse sarcofagen, die langs de oude heirweg stonden die van Carpentras naar Sault liep. Er staat ook een 12de-eeuwse kapel, de Notre-Dame-de-Pareloup, die gedeeltelijk onder de grond is gebouwd. Geniet van het mooie **uitzicht**★ op de Dentelles de Montmirail, de Mont Ventoux en de Montagne de Lure.

Rijd via de D942 naar Carpentras.

CARPENTRAS: ADRESBOEKJE

OVERNACHTEN

GOEDKOOP

Lou Comtadou – 881 av. Pierre-de-Coubertin (1 km vanaf het centrum, naast het stade nautique) – ☎ 04 90 67 03 16 - www.campingloucomtadou.com - 75 plaatsen - maart-okt. - € 13,50-27,50/per nacht voor 2 pers. en 1 voertuig. Aangename gemeentecamping met schaduwrijke plaatsen van 100 m². Verhuur van (sta) caravans en bungalowtenten. Van juni tot augustus gratis toegang tot het nabijgelegen zwembad.

DOORSNEEPRIJZEN

Chambre d'hôte Les Jardins de Marze – 29 r. des Marins – ☎ 06 12 99 18 65 - www.lesjardinsdemarze.fr - 🚗 📍 - 3 kamers € 75/120 🍷. Dit immense 18de-eeuwse herenhuis ligt verscholen in de doolhof van de steegjes in de oude stad. Vier sfeervolle kamers en een gîte van

150 m². Verrassend: een tuin van 1000 m² met in het midden een mooi zwembad.

Hôtel du Fiacre – 153 r. Vigne – ☎ 04 90 63 03 15 - www.hotel-du-fiacre.com - 📍 - 18 kamers € 80/120 - 🍷 € 10. In dit 18de-eeuwse herenhuis in het oude stadsgedeelte is de burgerlijke sfeer bewaard gebleven. Elke kamer is anders ingericht, maar ze zijn allemaal ruim en schoon. Sommige kamers komen uit op de fraaie patio of hebben een balkonnetje.

Hôtel Le Comtadin – 65 bd. Albin-Durand – ☎ 04 90 67 75 00 - www.le-comtadin.com - 🚗 📍 - gesl. 19 dec.-4 jan., zo okt.-febr. - 19 kamers € 85/125 - 🍷 € 12. Fraai 18de-eeuws herenhuis met lichte, geluiddichte kamers. De meeste kijken uit op de patio waar tijdens de zomer wordt ontbeten. Het hotel heeft ook een aangename lounge.

HET COMTAT VENAISIN EN DE VENTOUX

Chambre d'hôte Bastide de Sainte-Agnès – 1043 chemin de la Fourtrouse - ☎ 04 90 60 03 01 - www.sainte-agnes.com - 🏠 📍 - 5 kamers € 78/127 🍽️. De breukstenen herinneren nog aan het oude vestingwerk (bastide). Het is heerlijk toeven in de okerkleurige kamers en de sfeervolle serene Provençaalse tuin. Het vroegere waterreservoir is nu een mooi zwembad.

Safari Hôtel – 1060 av. J.H.-Fabre - ☎ 04 90 63 35 35 - www.safarihotel.fr - 🏠 📍 - 29 kamers € 85/120 en 6 suites € 140/180 - 🍽️ € 12. Modern driesterrenhotel, een van de nieuwste, gelegen aan de rand van de stad (vlak bij het ziekenhuis). Ruime, comfortabele kamers. Wellnesscentrum, salon, bar en restaurant.

UIT ETEN

DOORSNEEPRIJZEN

La Petite Fontaine – 13 pl. du Col.-Mouret - ☎ 04 90 60 77 83 - *gesl. 2 weken (voorjaarsvak.), 3 weken (najaarsvak.), zo en wo - lunchmenu € 15 - € 27/43.* De kleine eetzaal boven is versierd met schilderijen over de Provence. Traditionele, semigastronomische gerechten. Er kan ook worden gegeten op het leuke terras met de klaterende fontein.

Chez Serge – 90 r. Cottier - ☎ 04 90 63 21 24 - www.chez-serge.com - *lunchmenu € 17 - € 25/49.* Zowel wat de inrichting betreft als de gerechten zoekt de eigenaar een evenwicht tussen een moderne (staal, zink en glas) en een Provençaalse, rustieke stijl (gepatineerd meubilair, lommerrijk terras). Op de kaart staan lekkere gerechten voor de lunch en uitgebreidere gerechten 's avonds. In de winter zijn er op donderdag speciale wijn- en truffelavonden waarbij ook wijnboeren uit het

Rhône-dal aanwezig zijn. Iets wat u niet mag missen (*dec.-maart - menu € 75, reserv. verplicht*).

WAT MEER LUXE

In de omgeving

Le Saule Pleureur – 145 chemin de Beauregard - 84180 Montoux - ☎ 04 90 62 01 35 - www.le-saule-pleureur.com - *gesl. 2-8 jan., ma, di behalve feestdagen en 3 juni-27 sept., za-middag - 📍 - € 25/85.* De bloemrijke tuin rond de grote villa doet de nabijgelegen snelweg snel vergeten. Vriendelijke, aandachtige bediening. Gulle, verfijnde gerechten met creatieve toets.

EEN TUSSENDORTJE

Pâtisserie Jouvaud – 40 r. de l'Évêché - ☎ 04 90 63 15 38 - *ma 10.30-19.00; di-zo 9.00-19.30 u (zo 18.00 u).* Al drie generaties kunnen zoetekauwen genieten van de knapperige taarten met seizoensfruit, traditioneel gebak en originele creaties, chocolade, vruchtencake, caramel, meringues en suikervaren. Er zijn ook enkele tafeltjes om even van het lekkers te genieten.

WINKELN

Provençaalse markt – Op vrijdagochtend, tijdens de grote weekmarkt van Carpentras is het hele stadscentrum bezet. Dankzij de hoge kwaliteit van de aangeboden producten is de markt in 1996 uitverkozen tot 'marché exceptionnel'. In een kleurrijke sfeer worden goede zaken gedaan.

Markt van plaatselijke producten – Sq. de Champeville - *april-sept.: di 17.00-19.00 u (in het seizoen).*

Truffelmarkt – Pl. Aristide-Briand - ☎ 04 90 60 33 33 - www.carpentras.fr - *half nov.-eind maart: vr 8.00-12.00 u.* Dit is een

van de grootste truffelmarkten in de Vaucluse. De vrijdag vóór 27 november is er een feestelijke optocht van de confréries, waarna de 'Amicale truffe passion' voor iedereen omelet met truffel serveert.

Lekkernijen

Confiserie du Mont-Ventoux – 1184 av. Dwight-Eisenhower - ☎ 04 90 63 05 25 - www.berlingots.net - dag. behalve zo en ma 9.00-12.00, 14.00-18.45 u - gesl. 1 week in febr., 1 week in juni, feestdagen. De berlingot van Carpentras, een snoepje met muntsmaak, blijft de topper van dit eerbiedwaardige huis, dat nog overgebleven is van de vele gerenommeerde suikerbakkerijen in de stad. Liefhebbers kunnen na afspraak de fabriek bezichtigen.

Chocolaterie Clavel – Pl. Aristide-Briand - ☎ 04 90 29 70 39 - mei-sept.: dag. behalve ma-ochtend 9.00-22.30 u; okt.-april: dag. behalve zo 9.30-19.00 u. Een must voor echte smulpapen! Liefhebbers kunnen er onder andere proeven van berlingots (munt-, aardbei- of meloenmaak), lavendelrotsjes en gekonfijte vruchten. De eigenaar, René Clavel, heeft het record van de grootste berlingot van de wereld op zijn naam staan (537 kg)!

Nougats Silvain – Route de Venasque - 84210 Saint-Didier - ☎ 04 90 66 09 57 - [\[silvain-freres.fr\]\(http://silvain-freres.fr\) - juli-aug.: dag. 10.00-12.00, 15.00-19.00 u; juni en sept.-dec.: dag. 10.00-12.00, 14.00-18.00 u; febr.-mei: di-zo 10.00-12.00, 14.00-18.00 u - rondleiding juli-aug.: di en do 10.15 u; sept.-juni: wo 10.15 u. De gebroeders Silvain, slaan hun deuren met genoeg open voor een bezichtiging. Zij noemen zich graag nogamakende boeren, omdat zij zelf de amandelen en de honing produceren.](http://www.nougat-</p>
</div>
<div data-bbox=)

EVENEMENTEN

Truffelfestival – Op de eerste zondag van februari organiseert de vereniging 'Ordre de la truffe' een truffelfeest met een truffelwedstrijd, recepten op basis van truffel, kookcursussen, stands met proeverij en verkoop.

Les Trans'Art – Van juni tot augustus: muziek, dans, theater, lezingen, exposities, workshops, meer dan 150 uitvoeringen en activiteiten, veelal gratis, op verschillende plaatsen in de stad.

Festival de Musique Juive – Inl. bij het toeristenbureau. Festival van Joodse muziek, begin augustus, in de synagoge en het cultureel centrum.

Noëls Insolites – In december door de hele stad: voorstellingen op straat, een kunstijsbaan, kerstmarkt, reusachtige kribbe en rondritjes in een koets.

Vertaling	Bep Fontijn
Eindredactie	Karin Evers
Opmaak	Jan Bos, Asterisk*, Amsterdam
Omslagfoto	Shutterstock – StevanZZ
Oorspronkelijke titel	Provence
Oorspronkelijke uitgever	Michelin, Parijs
Uitgevers	Anne Teffo (Michelin, Parijs) Lieven Defour (Lannoo, Tielt)
Eindredactie	Vinet Stéphanie, L'ADÉ L'Atelier d'édition
Redactie	Hervé Kerros, Christine Barrely, Louise Druet, Anne Duquénoy, Sandrine Favre, Guylaine Idoux, Stéphanie Vinet
Grafisch ontwerp	Christelle Le Déan
Omslagontwerp	Keppie&Keppie, Varsenare
Cartografie	Michèle Cana, Nicolas Robert, Anthony Di Rocco, Stéphane Anton
Met dank aan	Didier Broussard, Maria Gaspar

© Michelin, Nederlandse tekst Uitgeverij Lannoo, nv, Tielt, 2014

© Cartografie: Michelin

Het redactieteam heeft de grootste zorg besteed aan de samenstelling en de controle van deze gids. Maar omdat de gegevens voortdurend gewijzigd worden, moet de praktische informatie (prijzen, adressen, bezoeken, telefoonnummers, bezienswaardigheden, internet-adressen) worden beschouwd als een aanwijzing. Het is dan ook best mogelijk dat bepaalde info bij het verschijnen van deze gids niet helemaal correct of volledig is. Wij kunnen daar niet verantwoordelijk voor worden gesteld.

Deze gids bestaat voor en door u; u bewijst ons dan ook een grote dienst door eventuele tekortkomingen of vergissingen te melden. Aarzel niet om ons uw opmerkingen en suggesties over de inhoud van deze gids mee te delen. Bij een eerstvolgende bijgewerkte editie zullen wij daar rekening mee houden.

Contactadres

De Groene Reisgids
Uitgeverij Lannoo
Kasteelstraat 97
B-8700 Tielt
degroenereisgids@lannoo.be

De Groene Reisgids
Uitgeverij Terra Lannoo bv
Papiermolen 14-24
NL-3994 DK Houten
degroenereisgids@terralannoo.nl

www.lannoo.com

D/2014/45/346 - NUR 512
ISBN 978 94 014 1173 8

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.